

УДК 336.7:339.7

DOI: 10.37332/2309-1533.2021.1-2.19

JEL Classification: F 31, F 32, E 42, F 01

Батюк Л.А.,
канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та маркетингу,
Кравченко О.М.,
д-р екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки та маркетингу,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка

КРИПТОВАЛЮТА: МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОШИРЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Batiuk L.A.,
cand.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the
department of Economics and Marketing,
Kravchenko O.M.,
dr.sc.(econ.), assoc. prof., associate professor at the
department of Economics and Marketing,
Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

CRYPTOCURRENCY: MECHANISM OF FUNCTIONING AND PROSPECTS OF DISTRIBUTION IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифрові платформи, які поєднують продавців і покупців широкого асортименту товарів, робіт і послуг, представляють собою самостійну реальність, яка сама по собі не має матеріального субстрату. Так, наприклад, найбільша в світі компанія з пошуку, виклику та оплати таксі або приватних водіїв Uber (існує з 2009 року) не є власником транспортних засобів; популярніший в світі медіа-власник Facebook Марк Цукерберг не створює контенту; Alibaba Group – найдорожчий бренд у сфері роздрібної інтернет-торгівлі (понад 200 млрд дол. США у 2020 році за версією BrandZ), компанія, яка не має товарних запасів; такий онлайн-сервіс з розміщення, пошуку та короткострокової оренди житла по всьому світі, як Airbnb (на ринку з 2008 року) не є власником нерухомості. Зазначені факти підтверджують, що сучасний шлях до ринкового успіху лежить через максимальне посилення ефекту масштабу за допомогою входження до відповідних цифрових платформ. Володіння цифровою платформою стає важливішим, ніж володіння базовим активом. Наслідком такого становища є масштабна рокировка значення різних ринкових гравців у глобальній економіці. Такими новими гравцями третього тисячоліття є емітенти криптовалюти (майнери), які, як власники цифрових платформ, не тільки визначають грошові потоки ринкового кругообігу, але і самі по собі уособлюють ринок.

З економічної точки зору ефект цифрових платформ означає безпрецедентне посилення ролі торгівлі в порівнянні з виробництвом. Саме цифрові торгові мережі забезпечують скорочення витрат за операціями і розширюють ареал споживачів. Таке еволюційне зрушення пов'язане з тим, що виробництво за своєю природою завжди є локальним (зосередженим у конкретній географічній точці), в той час як торгівля є глобальним явищем, адже споживачі розподілені по території всієї планети. При цьому власники цифрових як технологій, так і платформ виступають в якості головних «глобалізаторів» торгівлі і виробництва.

Отже, в умовах глобальних фінансових криз останніх десятиліть та зміни природи фінансового посередництва виникла проблема порушення дії механізму класичного грошового мультиплікатора, яка спричинила значну розбалансованість системи грошового обігу, зростання частоти боргових дефолтів та амплітуди макроекономічних коливань в глобальній економічній системі [1; 2]. Зазначені явища можуть безпрецедентно посилитися під впливом поширення криптовалют (віртуальних цифрових грошей).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес до альтернативних грошових систем існував завжди з тих пір, коли стало можливим говорити про подібні системи як про альтернативні по відношенню до інституту центрального банку (з другої половини XIX ст.). Особлива увага до

недержавних грошових систем відновилися у 90-х роках ХХ століття у зв'язку з розвитком фінансових ринків країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), появою нових інструментів, що поєднують високу ліквідність, власну купівельну спроможність, а також технічні можливості емісії електронних грошей приватними компаніями.

Найбільш розробленим аспектом досліджуваної проблематики є історичний. На початку 90-х років минулого століття виникла ціла низка робіт, які узагальнили підсумки багаторічних досліджень з питань ефективності приватних грошових систем в історії Великої Британії, США та деяких країн Європи. Серед них слід окремо виділити роботи Х. Рокоффа [21] та Л. Уайта [27; 28]. Значна кількість робіт кінця ХХ століття (період масового поширення перших приватних електронних грошових систем), зокрема, дослідження Банку міжнародних розрахунків, присвячені емпіричному дослідженню сучасних систем електронних грошей [16].

Аналізу еволюції грошово-кредитних відносин влади і суспільства в умовах поширення приватних грошових систем присвячені дослідження Ч. Гудхарта [13], А. Грінспена [14] та М. Вудфорда [29] та інших.

Клаус Шваб у монографії «Четверта промислова революція» (2016) констатує, що наразі в світі «відсутня послідовна, позитивна концепція на глобальному рівні, яка могла б визначити можливості та виклики четвертої промислової революції для запобігання негативної реакції суспільства на кардинальні зміни, які вже відбуваються» [10].

У деяких роботах досліджувана проблематика авторами розглядається лише в контексті суміжних питань. Такою, наприклад, є робота Е. Сантомеро і Д. Сітера, у якій була запропонована модель, що пояснює відмінності в попиті на грошові інструменти з різними властивостями [22].

У численних роботах з проблем електронних грошових систем, що мають прикладний характер, на жаль, використовується теоретичний апарат, недостатній для повного осмислення причин і наслідків досліджуваних процесів. У більшості з них констатується стагнація електронних грошей. Такими, зокрема, є роботи Д. Хольмстрема і Ф. Шталдера [15], Х. Роберца і С. Грегора [20]. Таким чином, можна говорити про значну невідповідність між висновками теоретичних досліджень і прикладних робіт, присвячених феномену електронних грошей.

Найбільш дискусійною частиною досліджуваного питання і понині залишаються теоретичні основи системи недержавних платіжних засобів. При цьому варто відзначити, що роботи, в тому числі ті, які можна назвати одними з найкращих з даної теми – Ф. Хайєка [9], Д. Селджіна [23], Л. Уайта [27; 28] – носять вкрай полемічний характер. Автори намагаються довести неспроможність інституту центрального банку повноцінно виконувати свої функції в сучасних національних економіках.

Окреме місце в цьому ряду належить роботі лауреата Нобелівської премії з економіки Ф. Хайєка «Приватні гроші» (1976), в якій автор висунув пропозиції щодо лібералізації грошової системи [9]. Автор запропонував денационалізувати гроші, оскільки в сфері їх емісії, на його думку, державна монополія шкідлива для суспільства. Австрійський вчений вбачав кардинально новий спосіб досягнення фінансової стабільності. Іншими словами, мова йде про систему засновану на конкуренції паралельних валют (приватних, національних), які слід вважати звичайним комерційним товаром, виробленим у ринкових умовах.

Отже, відсутність єдиного підходу до аналізу проблеми недержавних квазігрошових систем наклало свій відбиток і на розробки вітчизняних авторів, які, як правило, обмежуються, головним чином, систематизацією зарубіжного досвіду. Цікавим виключенням є позиція А. Гриценка, який, зокрема, зазначає: «Щоб пізнати явище, необхідно з'ясувати спосіб його виникнення, розглянути, як воно розвивалося, яких форм у своєму розвитку набувало, чим воно стало тепер і в яких відносинах перебуває з іншими явищами. Забезпечити це може тільки логіко-історичний метод. Звичайно, коли систему відносин даного явища вже розвинуто, тоді буває достатньо функціональних підходів. Не обов'язково знати, що це таке, достатньо знати, як це функціонує. Щоб заробляти великі гроші, не обов'язково розбиратися в теорії грошей. Але якщо виникають нові явища або істотних трансформацій зазнають старі, то без теоретичних підходів не обійтись. Для прикладу можна навести ситуацію з криптовалютою. Від визначення її сутності (а це справа теорії) залежать практичні дії та долі людей. Якщо криптовалюта визначається як гроші, то за законом усіх майнерів (осіб, які здійснюють діяльність по створенню нових структур для забезпечення функціонування криптовалютних платформ, і які мають можливість отримати винагороду у формі емітованої валюти і комісійних зборів у різних криптовалютах, зокрема в біткоїнах) необхідно посадити за ґрати, оскільки вони у приватний спосіб виробляють гроші, що заборонено, і тим самим учиняють злочин. Якщо ж криптовалюта визначається як специфічний товар або фінансовий актив, то необхідними є інші дії, пов'язані з регулюванням цих процесів» [3, с. 54].

Окремої уваги заслуговують також дослідження із зазначеної тематики В. Корнівської [6], Ю. Прозорова та О. Ярецького [7]. Водночас, спільна робота А. Гриценка та В. Липова «Інформаційні платформи як мережева інституційна трансформація» (2020) представляє собою одну з кращих методологічних доробок вітчизняної науки для розгляду проблематики функціонування криптовалют в контексті більш широкого предмета дослідження – «феномена інформаційних платформ як інноваційного інституту, універсальної мережевої організаційної форми, що ґрунтується на

застосуванні інформаційно-комп'ютерних технологій і комплементарного об'єднання ієрархічних і горизонтальних принципів взаємодії між власниками, ядром платформи, виробниками і споживачами послуг» [4].

У роботі Т. Яковець та Ю. Ковальчук «Новітні види грошей: реалії їх використання, обліку та особливості оподаткування» (2018) зазначається, що піднесення популярності новітньої форми грошей, а саме електронної, призводить до того, що «гроші набувають статусу інформаційного віртуального ресурсу, що створюється із застосуванням специфічних програмних та технологічних засобів» [11].

Але багата палітра дискусій про перспективи суспільства під впливом поширення криптовалют аж ніяк не вичерпує всіх граней нового явища. В даній статті розглянемо деякі з них, які нам видаються найбільш значущими в контексті глобальних економічних змін.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення уявлень про місце, роль, завдання, механізм функціонування та перспективи поширення криптовалют як інноваційної інституційної форми організації грошового обігу в умовах глобалізації. Для досягнення мети було поставлено наступне завдання: здійснити критичний огляд наукових напрацювань, присвячених змісту та особливостям механізму функціонування криптовалют в економіці, із подальшим окресленням перспектив їх поширення в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Після фінансової кризи 2007-2009 років аутсайтери із світу інформаційних технологій скористалися послабленням банків та інших традиційних фінансових інститутів для проникнення на фінансовий ринок. Клієнти банків втратили інтерес до депозитно-кредитних операцій і стали шукати альтернативні варіанти вкладень, адже відсоткові ставки закладами різко знизилися, а потім взагалі стали набувати від'ємних значень.

Фінансові новатори скористалися цією ситуацією і стали пропонувати фізичним та юридичним особам нові «фінансові інструменти». Серед них – так звані криптовалюти. Причому нові «цифрові» валюти можна було не лише купити за звичайні гроші (долари, євро, фунти тощо), але й почати їх створювати. Мовою професіоналів це називається «видобувати», займатися «майнінгом». Як свого часу в Каліфорнії та на Алясці почалася «золота гарячка» з видобування «жовтого» металу, так у ХХІ столітті люди в різних країнах світу кинулися видобувати біткоіни (Bitcoin – BTC), просиджуючи днями і тижнями біля своїх комп'ютерів.

Отже, спробуємо іншими словами теоретично узагальнити основні зміни, які відбулися в контексті заявленої теми дослідження з 2009 року. У світовій економіці з'являється феномен лібералізації грошової системи у вигляді конкурентної системи засобів розрахунків між юридичними та фізичними особами. В електронній комерції почали використовуватися особливі електронні гроші – криптовалюти, виключне право емісії яких належить не державі, а приватним особам – майнерам.

Криптовалюти – це електронні гроші, емісію яких здійснює спеціальний комп'ютерний алгоритм, що по суті є системою електронних записів. Будь-яка особа може, поставивши відповідне програмне забезпечення на свій комп'ютер, здійснювати майнінг. Криптовалюти дозволяють онлайн платежі, що надсилаються безпосередньо від однієї сторони до іншої без проходження через фінансову установу (посередника) [6, с. 60].

Цифрові монети виступають на етапі видобування як віртуальні копаліни, потім як цифровий товар, в процесі обігу – як квазі-гроші, далі як фінансовий актив із відповідними котируваннями на біржах, а похідні від них інструменти – як деривативи на базовий актив – криптовалюти [7, с. 237]. Отже, врешті-решт, знову маємо справу з пірамідою похідних квазі-фінансових інструментів.

Американський журнал Forbes у січні 2021 року представив список нових криптомільярдерів, зазначивши лише їхні інвестиції у криптовалюти. Так, трійка лідерів: Камерон і Тайлер Вінклвосс (чистий капітал у криптовалюти становить 1,4 мільярда доларів); Метью Розак (1,2 мільярда доларів); Тім Дрейпер (1,1 мільярда доларів). Крім того, ціна біткоіну на кінець січня 2021 року становила понад 40000 доларів за монету. Усі криптовалюти зараз вартують разом понад 920 мільярдів доларів США, згідно з даними криптодослідницького сайту Messari [17].

В нинішній період революції фінансових технологій відбувається перегрупування сил у сфері політичної влади і бізнесу. Як в будь-якій революції, відбувається поділ на революціонерів і контрреволюціонерів. Останніми є частина банкірів, яка не бажає ніяких потрясінь і відстоює status quo, що склався. Вона блокується з грошовою владою (Центробанками, Мінфінами та іншими державними фінансовими регуляторами).

Так, у доповіді Європейського центрального банку (жовтень, 2020), зокрема, відзначається, що криптовалюта (крипто-актив) є вкрай спекулятивним активом, а тому може бути задіяна з метою відмивання грошей і підриває здатність урядів контролювати фінансову систему. Також додається, що крипто-активи, на відміну від традиційних грошових активів, не є зобов'язанням будь-якого суб'єкта господарювання, отже, немає надійних рамок для підтримки їх вартості та захисту їх прямих власників. Ці активи є нерегульованими, що створює високі ризики для користувачів. Їх ціна нестабільна, оскільки крипто-активи не мають жодної внутрішньої вартості, тому є спекулятивним товаром. Ці характеристики обмежують їх використання і роблять їх ринок неліквідним. Отже,

користувачі можуть не перетворити свої запаси крипто-активів назад на традиційні грошові активи, які вони сплатили [19].

Але, водночас, слід відмітити, що стан банкірів в позиції щодо криптовалюти не є монолітним. Деякі банки вважають доцільнішим не протидіяти змінам, а очолити їх. Так, у 2016 році чотири провідних світових банки (швейцарський банк UBS, Deutsche Bank, Santander і BNY Mellon) анонсували проєкт створення «практичних розрахункових грошей» (utility settlement coin). Мова йде про об'єднання зусиль для розробки цифрової валюти, яку вони сподіваються зробити стандартним інструментом розрахунково-клірингових операцій для обслуговування угод на ринках цінних паперів [5].

Революціонерами виступають представники світу інформаційно-комп'ютерних технологій. Вони дуже креативні, агресивні і добре організовані. У 2008 році з'явився перший біткоїн, який коштував 0,08 дол. США; у січні 2021 року ціна становить понад 40000 дол. США. У 2009 році було випущено в обіг перші 10 тис. біткоїнів; на початку 2021 року їх число зросло до 18,6 млн. І головне, на разі існує понад 5000 видів криптовалют, таких як: Bitcoin, Ethereum, Binance Coin, Tether, Cardano, Ripple, XRP, Litecoin, BitSharesX, Dogecoin, Peercoin, Filecoin, Darkcoin, Polkadot та ін.. Відсоток домінування деяких наведено у табл. 1; глобальна крипто ринкова капіталізація станом на 1 лютого 2021 року становить 1,01 трлн дол. США (рис. 1) [25-26].

Таблиця 1

Відсоток домінування певного виду криптовалюти від загальної ринкової капіталізації, %

Криптовалюта	Липень 2013 р.	Січень 2014 р.	Січень 2015 р.	Січень 2016 р.	Січень 2017 р.	Січень 2018 р.	Січень 2019 р.	Січень 2020 р.	04 січня 2021 р.	01 лютого 2021 р.
Bitcoin (BTC)	94,39	87,51	77,92	92,26	85,76	37,62	51,53	67,98	69,71	61,93
Ethereum (ETH)	0,00	0,00	0,00	1,01	5,28	11,92	11,9	7,52	12,83	15,06
Binance Coin (BNB)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	0,61	1,11	0,69	0,69
XRP (XRP)	0,00	2,05	13,23	2,85	1,32	14,51	10,88	4,28	1,18	2,21
Tether (USDT)	0,00	0,00	0,00	0,01	0,09	0,23	1,38	2,09	2,43	2,67
Litecoin (LTC)	4,88	5,64	1,72	2,15	1,15	2,06	1,7	1,41	1,23	0,86
Інші	0,73	4,8	7,13	1,72	6,4	33,52	22	15,61	11,93	16,58

Джерело: [18]

Загальна ринкова капіталізація криптовалют, млрд дол. США

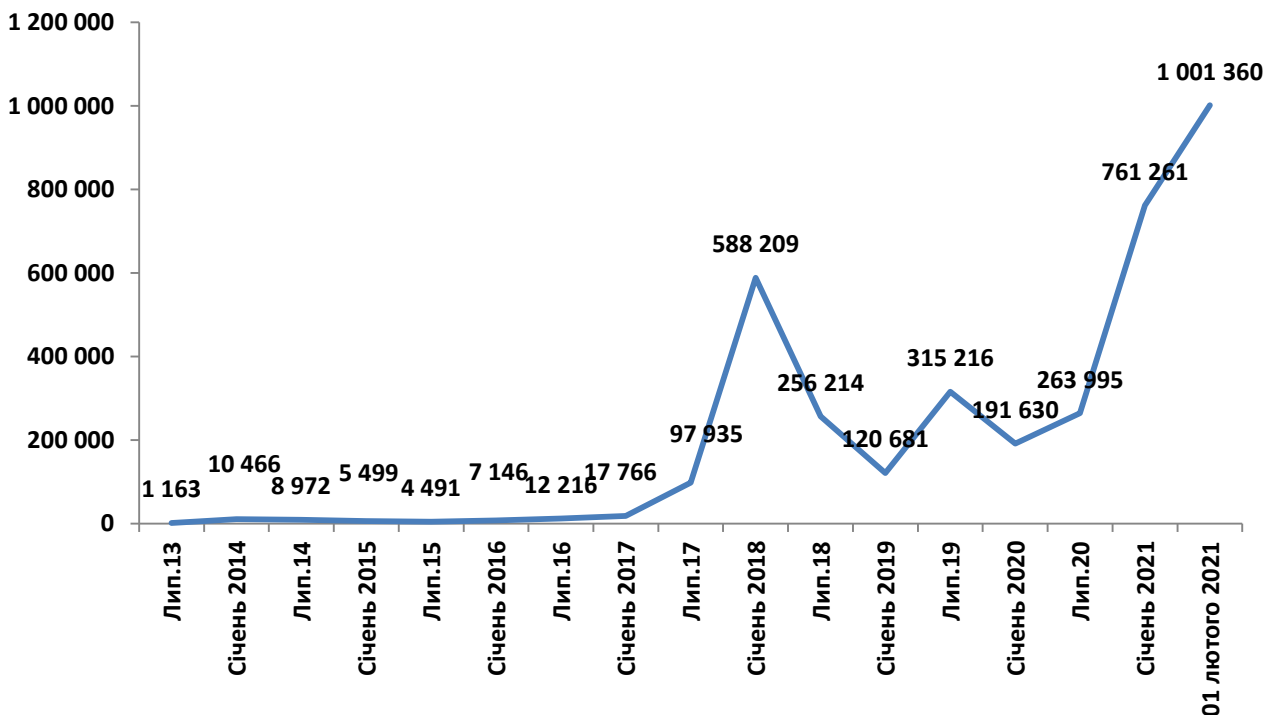

Рис. 1. Загальна ринкова капіталізація криптовалют у 2014–2021 роках, млрд дол. США

Джерело: [25-26]

Вже у 2015 році фінансові регулятори США прийняли по біткоіну рішення, які фактично легалізували криптовалюту; влада штату Каліфорнія зрівняла біткоїн у правах з долларом США.

Водночас, за дослідженнями Т. Яковець та Ю. Ковальчук [11], в Ізраїлі біткоїн не підпадає під юридичне визначення валюти ані як фінансове забезпечення, ані як оподатковуваний актив, крім того, під час купівлі-продажу необхідно сплачувати податок на приріст капіталу. Народний банк Китаю вважає біткоїн віртуальним товаром, а не валютою, і його продаж оподатковується ПДВ. В Японії біткоїн визнається цінністю, подібною до активів (*asset-like values*). Його продаж оподатковується японським аналогом ПДВ. В Австралії біткоїн розглядається як власність, відповідно транзакції з ним – як бартер. У Канаді біткоїн взагалі визначається як «нематеріальний актив», транзакції з ним – також як бартер.

Завдяки засобам масової інформації у пересічних громадян складається хибне переконання в тому, що біткоїн та інші цифрові валюти забезпечують людині повну свободу, конфіденційність та анонімність. Виникає впевненість, що криптовалюта дозволяє позбавитися контролю з боку держави. Хоча спеціалісти відзначають, що вже сьогодні за допомогою квантових комп'ютерів можна повністю «зламати» всі системи криптографічного захисту, питання тільки часу і вартості таких робіт.

Система розрахунків, що базуються на використанні «практичних грошових одиниць для розрахунків» або *Utility Settlement Coin*, використовує технологію блокових ланцюгів («блокчейн»). Технологія «блокчейн» дозволяє вибудовувати розрахунки, не вдаючись до допомоги посередників (перш за все, банків).

Технологія блокових ланцюгів використовує децентралізовану мережу комп'ютерів для електронної верифікації фінансових транзакцій. Сьогодні біткоїни та інші криптовалюти вже пройшли попередні випробування, і банки беруть цей «венчурний» проєкт під свій контроль. Ризики для них, звичайно, високі, але можливі дивіденди у разі успіху навіть не піддаються оцінці.

Одна з проблем, яка виникає при створенні нової системи, – конвертація криптовалюти у звичайні (традиційні) валюти. Вважається, що конвертацію повинні здійснювати центральні банки, але це не так просто. Адже всі центральні банки світу в тій чи іншій мірі залежать від Федеральної резервної системи США. Федеральний резерв, звісно, не зацікавлений у впровадженні системи, яка буде підривати монопольне становище долара як світової розрахункової валюти. Є й інші проблеми. Наприклад, обмінний курс криптовалюти. Як він буде визначатися? Яким чином можна буде підтримувати стабільний курс криптовалюти? Адже сьогоднішня криптовалюта мало схожа на «загальний еквівалент», скоріше вона є інструментом азартних ігор спекулянтів. Поки що відповідей на ці питання немає, а багато з них навіть не ставляться.

У попередніх наших дослідженнях ми зазначали, що модифікації механізму формування грошової пропозиції супроводжуються безпрецедентним зростанням масштабів угод з похідними фінансовими інструментами, що залучають до піраміди фінансових зобов'язань величезну кількість приватних осіб, корпорації і цілі країни [2]. За таких обставин розповсюдження криптовалют на кілька порядків посилює руйнівний потенціал деформованого механізму формування грошової пропозиції в глобальній економіці.

Роберт Шиллер, американський вчений-економіст, лауреат премії з економіки пам'яті Альфреда Нобеля, вважає, що біткоїн також демонструє багато з характеристик спекулятивної бульбашки, а будь-яка комерція, що використовує криптовалюту, постраждає від їх величезної нестабільності [24].

Сучасні технології розвиваються швидше, ніж держави встигають адаптувати до них своє правове регулювання. Революційні зміни світу технологій, фінансів та інвестицій, котрі породжують нові фінансові інструменти, що створюються також на основі технологій «блокчейн», потребують від держав відповідної реакції [7, с. 236].

Що стосується нашої держави, у спільній заяві фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні від 30.11.2017 року зазначається, що «складна правова природа криптовалют не дозволяє визнати їх ані грошовими коштами, ані валютою і платіжним засобом іншої країни, ані валютною цінністю, ані електронними грошима, ані цінними паперами, ані грошовим сурогатом» [8]. Проєкт Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні від 10.10.2017 року було відкликано та знято з розгляду 29.08.2019 року.

Але, не зважаючи на таку позицію держави, в Україні формується інфраструктура продажу криптовалюти, підписуються ф'ючерсні контракти на біткоїни, розширюється мережа комерційних та виробничих структур, які надають можливість розрахунку криптовалютою [12]. Інвестори, звичайно, не безпідставно демонструють недовіру державі. Але, напевно, вони не до кінця усвідомлюють можливі наслідки ведення бізнесу в нерегульованому, неінституціоналізованому просторі, де відсутня будь-яка відповідальність. При цьому ми кваліфікуємо використання криптовалют як бойкот монополії держави на емісію грошових засобів, що є однією з базових ознак її суверенітету.

Криптовалюта підтримує анонімність транзакцій і їх незалежність від будь-яких державних та недержавних фінансових інститутів. Вона представляє собою відкриту мережу, що діє за своїми власними правилами, приймає будь-яку кількість потенційних учасників, які прагнуть вийти за межі

інституціоналізованого простору, забезпеченого державою та традиційними фінансовими інститутами, і прийняти участь у створенні свого власного простору операційної активності [6, с. 65].

Цифрові технології у фінансовому посередництві створюють так звані екосистеми на основі віддаленої ідентифікації суб'єктів. Вони включають інтернет-магазини, фінансові установи, логістичні структури. Такі екосистеми дозволяють дистанційно здійснювати будь-які придбання через Інтернет та надають необхідні фінансові ресурси для цього через кредитування, тому є дуже зручним та перспективним напрямом розвитку фінансових послуг. Існування таких систем означає безшовну інтеграцію фінансових установ в особисте життя клієнтів, коли повна інформація про економічну, соціальну та споживчу поведінку дозволить фінансовій установі певним чином скеровувати в потрібному напрямі діяльність клієнтів. Цифрові фінансові послуги є одним із механізмів монополізації інформації і, відповідно, маніпулятивного потенціалу анонімних суб'єктів цифрової фінансової системи [6, с. 64].

А. А. Гриценко та В. В. Липов стверджують що розвиток інформаційних технологій, зокрема «блокчейн», докорінно змінює всі сторони господарського життя сучасної цивілізації шляхом трансформації відносин між суб'єктами господарювання [4, с. 138]. Тому необхідно розуміти, що надзвичайно важливо забезпечити нормативно-правове регулювання віртуальних криптовалют в інтересах розвитку як національної фінансової системи, так і глобальної. Особливо щодо питань запобігання та протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Висновки з проведеного дослідження. Розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, цифрових платформ, мережевої моделі бізнесу та поступове формування системи недержавних платіжних засобів провокують докорінні зміни у глобальному масштабі. Основа цих змін – трансформація відносин між суб'єктами господарювання. При цьому долаються географічні обмеження інтегрування в єдиний відтворювальний процес максимального широкого кола учасників практично у всіх сферах господарської діяльності.

Віртуальні цифрові валюти (криптовалюти) відрізняються від загальноновизнаних національних фідуціарних (або фіатних) грошей (банкнот і монет), які випускаються центральними банками або іншими установами та визнаються державами законним засобом платежу, за низкою формальних критеріїв. По-перше, віртуальна валюта випускається в цифровій формі (у формі криптографічних записів), в той час як національна валюта – у фізичній формі (у формі знаків вартості). По-друге, емітентами віртуальної валюти є виключно приватні фінансові установи або компанії, а національної валюти – лише державні грошово-кредитні регулятори на монопольній основі. По-третє, віртуальна валюта не емітується і не гарантується будь-якої юрисдикцією. Вона виконує основні фінансові функції виключно за згодою сторін тільки в рамках мережевої спільноти користувачів віртуальної валюти.

Разом з тим, віртуальні валюти відрізняються і від електронних грошей. По-перше, віртуальні валюти, у порівнянні з традиційними формами електронних грошей, представляють собою електронну вартість, номіновану в новій валютній одиниці, а не в національній валюті, яка виступає законним засобом платежу. По-друге, віртуальні валюти не є зобов'язаннями кредитної організації, спеціалізованого емітента або будь-якої іншої юридичної особи. Спільними рисами криптовалют і електронних грошей є їх електронна форма і те, що вони виконують функції грошей (одну або декілька).

Крім зазначеного, віртуальні валюти мають ще кілька схожих рис з національними валютами. В основі купівельної спроможності віртуальної валюти лежить довіра, яка становить основу купівельної спроможності сучасних національних валют. Саме через довіру до національних валют, а також з причини їх широкого визнання господарюючими суб'єктами в якості зручного засобу обміну і в меншій мірі – у зв'язку з державною регламентацією їх прийому, національні валюти приймаються повсюдно. У віртуальній валюті проявляється природа сучасних грошей – не матеріальна і не речова, а абсолютно умовна, заснована на визнаному усіма учасниками розрахунків механізмі обліку обопільних розрахункових зобов'язань, що виникають в результаті господарської діяльності.

До недавнього часу рішення щодо подальшої стратегії розвитку криптовалюти в світі не існувало. Конкурентний розвиток платіжних систем електронних грошей з великою кількістю емітентів повинен знаходитися під обов'язковим контролем регуляторів фінансових ринків.

В Україні, згідно спільній заяві фінансових регуляторів, криптовалюти не визнаються ні грошовими коштами, ні валютою і платіжним засобом іншої країни, ні валютною цінністю, ні електронними грошима, ні цінними паперами, ні грошовим сурогатом.

Але, водночас, у грудні 2020 року Верховна Рада України прийняла в першому читанні законопроект № 3637 «Про віртуальні активи», згідно якого віртуальними активами є сукупність даних в електронній формі, яка має вартість та існує в системі обігу віртуальних активів. Віртуальний актив може бути як самостійним об'єктом цивільного обороту, так і посвідчувати майнові або немайнові права, зокрема, права вимоги на інші об'єкти цивільних прав.

Законопроект визначає правовий статус та вимоги до постачальників послуг, пов'язаних з віртуальними активами, через проходження процедури державної реєстрації одного або декількох видів діяльності, таких як: зберігання або адміністрування віртуальних активів та їх ключів, обмін

віртуальних активами, їх переказ, участь і надання фінансових послуг, пов'язаних із пропозицією емітента та/або їх продажем. Головним залишається те, що віртуальні активи не є засобом платежу на території України.

Література

1. Батюк Л. А. Грошово-кредитна політика та фінансове посередництво в умовах «Базель III»: глобальні тенденції. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 3. С. 39-47.
2. Батюк Л. А., Онегіна В. М. Формування грошової пропозиції у світовій економіці та сучасна модифікація її механізму. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 49-57.
3. Гриценко А. А. Економічна освіта: шлях від теорії до практики. *Економіка України*. 2018. № 10(683). С. 53-70.
4. Гриценко А. А., Липов В. В. Информационные платформы как сетевая институциональная трансформация. *Journal of Institutional Studies*. 2020. Том 12. № 2. С. 132-148.
5. Катасонов В. Практические деньги. Тихий бунт против финансовой гегемонии доллара. *Фонд стратегической культуры*. URL: <https://www.fondsk.ru/news/2016/10/01/prakticheskie-dengi-tihiy-bunt-protiv-finansovoj-gegemonii-dollar-42689.html> (дата звернення: 01.02.2021).
6. Корнівська В. О. Біткоїн та блокчейн крізь призму глибинних умов фінансового та соціально-економічного розвитку. *Економічна теорія*. 2017. № 4. С. 60-75.
7. Прозоров Ю. В., Ярецький О. А. Перспективи правового врегулювання криптовалют в Україні: товар чи фінансовий актив. *Нові форми грошей та фінансових активів: становлення, перспективи, ризики*: тези І Міжнар. наук.-практ. конф. (29 листопада 2017 р.). Київ : КНЕУ, 2018. С. 235-239.
8. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> (дата звернення: 01.02.2021).
9. Хайек Ф. Частные деньги. Москва : Институт национальной модели экономики. 1996. 240 с.
10. Шваб Клаус. Четвертая промышленная революция / пер. с англ. Москва : Издательство "Эксмо", 2018. 288 с.
11. Яковець Т. А., Ковальчук Ю. П. Новітні види грошей: реалії їх використання, обліку та особливості оподаткування. *Інноваційна економіка*. 2018. № 3-4. С. 146-152.
12. Carnes B. Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution. *Forbes*. URL: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-is-silently-leading-a-digital-currency-revolution/> (дата звернення: 01.02.2021).
13. Goodhart C. The Evolution of Central Banks. Cambridge : The MIT Press, 1988. 218 p.
14. Greenspan A. The Evolution of Banking in a Market Economy. *Annual Conference of the Association of Private Enterprise Education*. Arlington, Virginia, The Federal Reserve Board, April 1997. 14 p. URL: <https://fraser.stlouisfed.org/title/452/item/8595> (дата звернення: 01.02.2021).
15. Holmström J., Stalder F. Drifting Technologies and Multi-Purpose Networks: The Case of the Swedish Cashcard. *Information and Organization*. 2001. № 11. Pp. 187-206.
16. Implications For Central Banks of the Development of Electronic Money. Bank For International Settlements, 1996. 100 p. URL: <https://www.bis.org/publ/bisp01.htm> (дата звернення: 01.02.2021).
17. Michael del Castillo, Jeff Kauflin, Steven Ehrlich, Antoine Gara. Bitcoin's Recent Surge Creates New Billionaires. *Forbes*. Jan 11, 2021. URL: <https://www.forbes.com/sites/michaeldelcastillo/2021/01/11/bitcoins-recent-surge-creates-new-billionaires/?sh=6b63c7e1416c> (дата звернення: 01.02.2021).
18. Percentage of Total Market Capitalization (Dominance). URL: <https://coinmarketcap.com/charts/> (дата звернення: 01.02.2021).
19. Report on a digital euro. *European Central Bank*. 2020. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/Report_on_a_digital_euro-4d7268b458.en.pdf (дата звернення: 01.02.2021).
20. Roberts H., Gregor S. Why Australian Merchants Aren't Adopting E-Money. *Journal of Research and Practice in Information Technology*. February 2005. Vol. 37. No. 1. Pp. 11-25.
21. Rockoff H. Lessons From the American Experience With Free Banking. NBER, 1989. 55 p. URL: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberhi/0009.html> (дата звернення: 01.02.2021)
22. Santomero A., Seater J. Alternative Monies and the Demand for Media of Exchange. *Journal of Money, Credit and Banking*. 1996. Vol. 28 (4). Pp. 942-960.
23. Selgin G. The Theory of Free Banking. Money Supply Under Competitive Note Issue. Rowman & Littlefield Publishers. 1998. 159 p.
24. Shiller R. In Search of a Stable Electronic Currency. *The New York Times*. URL: <https://www.nytimes.com/2014/03/02/business/in-search-of-a-stable-electronic-currency.html> (дата звернення: 01.02.2021).
25. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. URL: <https://coinmarketcap.com> (дата звернення: 01.02.2021).

26. Total Market Capitalization. URL: <https://coinmarketcap.com/charts/> (дата звернення: 01.02.2021).
27. White L. Competition and Currency. Essays on Free Banking and Money. NewYork University Press, 1989. 270 p.
28. White L. Free banking in Britain. Theory, experience, and debate, 1800-1845. The Institute of Economic Affairs, 1995. 180 p.
29. Woodford M. Monetary Policy in a World Without Money. NBER Working Paper No. 7853, 2000. 47 p. URL: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w7853/w7853.pdf (дата звернення: 01.02.2021).

References

1. Batiuk, L.A. (2019), "Monetary policy and financial intermediation in basel III: global trends", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, Vol. 4, no. 3, pp. 39-47.
2. Batiuk, L.A. and Onegina, V.M. (2020), "Formation of money supply in world economy and modern modification of its mechanism", *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, Vol. 5, no. 3, pp. 49-57.
3. Hrytsenko, A.A. (2018), "Economic education: the way from theory to practice", *Ekonomika Ukrainy*, no. 10(683), pp. 53-70.
4. Gritsenko, A.A. and Lipov, V.V. (2020), "Information platforms as a network institutional transformation", *Journal of Institutional Studies*, Vol. 12, no. 2, pp. 132-148.
5. Katasonov, V. (2016), "Practical money. Quiet revolt against the dollar's financial hegemony", *Strategic Culture Foundation*, available at: <https://www.fondsk.ru/news/2016/10/01/prakticheskie-dengi-tihy-bunt-protiv-finansovoj-gegemonii-dollar-42689.html> (access date February 01, 2021).
6. Kornivska, V. (2017), "Bitcoin and blockchain through the prism of the underlying conditions of financial and socio-economic dev", *Ekonomichna teoriia*, no.4, pp. 60–75.
7. Prozorov, Yu.V. and Yaretsky, O.A. (2018), "Prospects of legal regulation of cryptocurrency in Ukraine: goods or financial assets", *New forms of money and financial assets: formation, prospects, risks: theses and International scientific-practical conf.* (November 29, 2017), Kyiv: KNEU, pp. 235-239.
8. "Joint statement of financial regulators on the status of cryptocurrencies in Ukraine", available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/spilna-zayava-finansovih-regulyatoriv-schodo-statusu-kriptovalyut-v-ukrayini> (access date February 01, 2021).
9. Hayek, F. (1996), *Chastnye dengi* [Private money], Institut natsionalnoy modeli ekonomiki, Moscow, Russia, 240 p.
10. Schwab, K. (2018), *The Fourth Industrial Revolution* [Translated from English], Moscow, Russia, 288 p.
11. Yakovets, T.A. and Kovalchuk, Y.P. (2018), "New kinds of money: realities of their use, accounting and peculiarities of taxation", *Innovatsiina ekonomika*, no.3-4, pp. 146-152.
12. Carnes, B. (2017), "Ukraine Is Silently Leading A Digital Currency Revolution" *Forbes*, available at: <https://www.forbes.com/sites/realspin/2017/03/20/ukraine-is-silently-leading-a-digital-currency-revolution/> (access date February 01, 2021).
13. Goodhart, C. (1988), *The Evolution of Central Banks*, The MIT Press, Cambridge, United Kingdom, 218 p.
14. Greenspan, A. (1997), "The Evolution of Banking in a Market Economy", *Annual Conference of the Association of Private Enterprise Education*, Arlington, Virginia, The Federal Reserve Board, available at: <https://fraser.stlouisfed.org/title/452/item/8595> (access date February 01, 2021).
15. Holmström, J. and Stalder F. (2001), "Drifting Technologies and Multi-Purpose Networks: The Case of the Swedish Cashcard", *Information and Organization*, no.11, pp. 187-206.
16. "Implications For Central Banks of the Development of Electronic Money ", *Bank For International Settlements*, 1996. Available at: <https://www.bis.org/publ/bisp01.htm> (access date February 01, 2021).
17. Michael del Castillo, Jeff Kauffman, Steven Ehrlich and Antoine Gara (Jan. 11, 2021), "Bitcoin's Recent Surge Creates New Billionaires", *Forbes*, available at: <https://www.forbes.com/sites/michaeldelcastillo/2021/01/11/bitcoins-recent-surge-creates-new-billionaires/?sh=6b63c7e1416c> (access date February 01, 2021).
18. Percentage of Total Market Capitalization (Dominance). Available at: <https://coinmarketcap.com/charts/> (access date February 01, 2021).
19. "Report on a digital euro". European Central Bank, 2020, available at: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/Report_on_a_digital_euro-4d7268b458.en.pdf (access date February 01, 2021).
20. Roberts, H. and Gregor, S. (Feb. 2005), "Why Australian Merchants Aren't Adopting E-Money ", *Journal of Research and Practice in Information Technology*, Vol. 37, no.1., pp. 11-25.
21. Rockoff, H. (1989), "Lessons From the American Experience With Free Banking". NBER, available at: <https://ideas.repec.org/p/nbr/nberhi/0009.html> (access date February 01, 2021).
22. Santomero, A. and Seater, J. (1996), "Alternative Monies and the Demand for Media of Exchange

”, *Journal of Money, Credit and Banking*, Vol. 28, iss. 4, part 2, pp. 942-960.

23. Selgin, G. (1998), “The Theory of Free Banking. Money Supply Under Competitive Note Issue”, *Rowman & Littlefield Publishers*, 159 p.

24. Shiller, R. (2014), “In Search of a Stable Electronic Currency”, *New York Times*, available at: <https://www.nytimes.com/2014/03/02/business/in-search-of-a-stable-electronic-currency.html>. (access date February 01, 2021).

25. Today's Cryptocurrency Prices by Market Cap. Available at: <https://coinmarketcap.com> (access date February 01, 2021).

26. Total Market Capitalization. Available at: <https://coinmarketcap.com/charts/> (access date February 01, 2021).

27. White, L. (1989), “Competition and Currency. Essays on Free Banking and Money”, *New York University Press*, 270 p.

28. White, L. (1995), “Free banking in Britain. Theory, experience, and debate, 1800 - 1845”. *The Institute of Economic Affairs*, 180 p.

29. Woodford, M. (2000), “*Monetary Policy in a World Without Money*”. NBER Working Paper No.7853. Available at: https://www.nber.org/system/files/working_papers/w7853/w7853.pdf (access date February 01, 2021).